

Szakmai beszámoló

Támogató: Nemzeti Kulturális Alap

Pályázati azonosító: 204106/02220

Pályázati cél: „A Mátra Múzeum 60 éve. Gyűjtők és gyűjtemények” időszaki kiállítás megrendezése.

Támogatás összege:800.000 Ft

Megvalósítás teljesítési időtartama: 2017.07.01. - 2017.12.31.

Elszámolási határidő:2018. 03.01.

A Támogatott megnevezése, székhelyének címe, elérhetősége:

Magyar Természettudományi Múzeum, 1088 Budapest, Baross u. 13.
Tel.: 06/1-267-7100, E-mail cím: mtmiroda@nhmus.hu

Képviselők és elérhetőségük:

Dr. Korsós Zoltán főigazgató, 1088 Budapest, Baross u. 13.
Tel: 06-1/267-7100, E-mail cím: mtmiroda@nhmus.hu

A támogatott tevékenység megvalósításának szakmai vonatkozásai, tapasztalatai, megvalósítás eredményességének elemzése:

A Mátra Múzeum 2017-ben kettős évfordulót ünnepelt. Egyrészt 130 éve annak, hogy Gyöngyösön, az MKE Mátra Szakosztály létrehozta a „Mátra múzeumát”, amely az 1917-es nagy gyöngyösi tűzvész, valamint a világháborúk következtében „megszűnt”, illetve anyaga beolvadt más gyűjtemények anyagába. Másrészt 60 évvel ezelőtt, 1957-ben nyílt meg ismét a Mátra Múzeum, amely részben „visszagyűjtve” a század eleji még fellelhető tárgyakat, részben teljesen új gyűjtési/kutatási koncepciót kidolgozva kezdte meg működését. Ekkor alakult ki ma is meglévő tudományos arculata.

2017. szeptember 23-án a Mátra Múzeum napján „Közünk van egymáshoz” címmel egész napos rendezvénnyel vártuk a vendégeket a múzeumkertben és a kiállító terekben egyaránt. Az ünnephez kapcsolódva nyílt meg a múzeum gyűjteményeit, a múzeumi munkát bemutató kiállítás.

Az időszakos kiállítás az MTM Mátra Múzeumának Orczy kastélyában, az első emeleti időszakos kiállító térben került felépítésre. E kiállító tér, két, egymással közvetlenül kapcsolódó 70 és 50m²-es teremrészről áll.

A kiállítás központi mondanivalója a gyűjtemények fontossága volt, s ezen belül külön hangsúlyt kaptak az egyes gyűjtemények sajátosságai. Az évforduló kapcsán megrendezett kiállítás az elmúlt évtizedek tudományos munkáját és elsősorban a gyűjtemények fejlődését

mutatta be, gyűjteményi bontásban. A látogatók választ kaphattak arra a napjainkban egyre többször elhangzó kérdésre, hogy „mire jók a múzeumok?”, „mi célt szolgálnak a gyűjtemények?”.

A kiállítás az alábbi helyszíneket és időszakban volt látható:

MTM Mátra Múzeuma Gyöngyös Kossuth L. u. 40. 2017. szeptember 23. – 2018. március 31.

A kiállítás hasznosulásának értékelése (látogatószám, sajtóanyag, a kiállítás tényleges bevételei/jegybevétele, kiadványokból származó bevételek) a kiállításhoz kapcsolódó egyéb programok felsorolása, a kiállításról készült fotódokumentáció.

Látogatószám:

A kiállítást 2017. december 31-ig 8355 fő tekintette meg, melyből 6277 felnőtt és 2078 gyermek volt. (A megnyitó napjának látogatószáma: 1731 fő.)

Sajtóanyag: online megjelenésben a múzeum honlapjain és közösségi felületein, valamint a partnerszervezetek (turizmus, városmarketing, múzeumi közösség stb.) elektronikus felületein, továbbá – ugyancsak elektronikus formában – a helyi és regionális sajtó rendelkezésére bocsátva

Előzetes:

- 2017. szeptember	Gyöngyösi újság	
- 2017. szeptember 17.	Kossuth Rádió	(Dr. Medzihradzky Zsófia)
- 2017. szeptember 18.	fm7	(Báryné Dr. Gál Edit)
- 2017. szeptember 18.	Maxi Rádió	(Báryné Dr. Gál Edit)
- 2017. szeptember 22.	GYTV (Nápolyi)	(Báryné Dr. Gál Edit)

Megnyitőről:

- 2017. szeptember 23.	Maxi Rádió	élő tudósítás
- 2017. szeptember 23.	fm7	élő tudósítás
- 2017. szeptember 23.	GYTV	tudósítás
- 2017. szeptember 23.	kekesonline.hu	tudósítás
- 2017. szeptember 23.	Kossuth Rádió	tudósítás
- 2017. szeptember 23.	Heves Megyei Hírlap	tudósítás
- 2017. szeptember 23.	heol.hu	fotóriport
- 2017. szeptember 23.	gyongyos.hu	tudósítás
- 2017. szeptember 23.	matrahegy.hu	tudósítás
- 2017. szeptember 27.	Turizmus magazin, turizmusonline.hu	(BárynéDr. Gál Edit)

A kiállítás bevétele: Mivel az időszakos kiállítás elkülönítetten nem látogatható, így saját bevételt nem generál.

Kiállításához kapcsolódó programok: Szakvezetés, múzeumpedagógia program.

Az elkészült kiállításról készült részletes ismertető (leírás/képek):

Az időszakos kiállításon színes tablók és vitrinben, posztamensen kiállított tárgyak, enteriőrök vezetnek végig a látogatót. A kiállításon a gyűjtemények külön-külön egységben kerülnek bemutatásra, ahol a kiállított tárgyak, gyűjteményi darabok és fotók segítségével bemutatjuk a látogatóknak múzeumunk 60 éves történetét.

Legység: A Mátra Múzeum megalakulása

A Mátra Múzeum ebben az évben ünnepli létrejöttének 130., újra nyitására 60. évfordulóját. Az eltelt 130 év alatt sajnos nem működhetett folyamatosan az intézmény. Az 1917-es nagy gyöngyösi tűzvészben az áldozatos mentés ellenére sok tárgy a lángok martaléka lett, majd a világháborúk, s az azt követően kialakult politikai helyzet nem tette lehetővé a további működést. 1945 után a múzeum és a múzeumi tárgyak sorsát a politikai csatározások pecsételték meg. Döntő változás akkor állt be, amikor Nagy Gyula 1951. május 2-án megalakította a Múzeumi Szervező Bizottságot, s szeptember 1-én a mai zeneiskola épületében két terem megnyitásával jelképesen létrehozta a Mátra Múzeumot. Az újjáalakult múzeum, begyűjtve a tűzvész után megmaradt tárgyakat, ugyanazokat a célokat tűzte maga elé, mint a századforduló idején: Gyöngyös és környéke néprajzi, régészeti, történeti tárgyainak, dokumentumainak felkutatását, valamint a Mátra természeti értékeinek bemutatását. 1957. július 21-én, délelőtt 10 órakor, az Orczy kastély 5 termében, átadták a látogatóknak az első kiállítást. 1970 már egy új korszak kezdetét jelentette. Ekkor nyílt meg az a nagyszabású természettudományi kiállítás, amelynek középpontjában a Mátraderecskén megtalált mamut állt. Ezt követően fokozatosan alakult ki a Mátra Múzeumnak az a szerkezete, amely ma is meghatározó. 2000-ben a Heves Megyei Önkormányzat és Gyöngyös Városa közötti megállapodás keretében megkezdődött a Mátra Múzeum központi épületének és a körülötte lévő kertnek a felújítása és revitalizációja. Ennek eredményeként a kastélyban három történeti, vadászattörténeti valamint ásvány- és őslénytani, míg a pavilonban egy háromszintes természettudományi kiállítás nyílt. Megújult a park, növényekkel és állatokkal népesült be a pálmaház.

A kiállítás első egységében, két tablón, képek segítségével jelenítettük meg a múzeum első 60 évét. Az első tablón a képek bemutatják az Orczy kastély 1957-es felújítását, a múzeumi szervezőbizottság munkáját, az első kiállítás rendezését, majd az elkészült enteriőröket. Megjelenik az 1970-es kiállítás építése, majd a város 650. évfordulójához kapcsolódó 1984-es történeti és vadászattörténeti kiállítás, végezetül a 2000-es évek átalakítása, új múzeumi terek, új kiállítások átadása. A második tablón 60 év rendezvényei,

időszakos kiállítások megnyitói, régi szocialista brigád-vetélkedők, zenés múzeumi vasárnapok. Kerültek bemutatásra. A fekete-fehér képek mellett azután megjelennek a színes, napjaink rendezvényeit bemutató képek a Múzeumok éjszakájáról, az Állatok világnapjáról és a nyári táborok foglalkozásairól, hangulatáról. A vitrinben a múzeumi munkához, múzeumi működéshez kapcsolódó tárgyak kaptak helyet, pl. Múzeumi Füzetek I. (1958), a múzeum 1957-es első iktatókönyve, válogatás különböző kiállítási meghívókból, régi kiállítás-vezetők, teremőri karszalag, az 1957-ben megalakult Múzeumbaráti Kör első igazolványai.

II. egység – Gerinces Gyűjtemény

A természettudományi gyűjtemények a modern tudomány nélkülözhetetlen infrastruktúrái. A természettudományi gyűjtemények olyan fontos, az emberek mindennapi életét érintő problémák megoldásában segítenek, amelyeket nélkülük nem tudnánk megoldani. Ez a kiállítási egység két tablón két esettanulmány bemutatásán keresztül tárja fel a gyűjtemények fontosságát. Az első esettanulmány a tablón megjelenő képek és ábrák segítségével a Közel-Keleten elterjedt veszélyes mérgű kígyó, az arab fűrészpikkelyes-vipera vizsgálatát mutatja be. A 353 múzeumi példányára alapozott nemzetközi vizsgálata e kígyó két korábban ismeretlen eltérő populációját tárta fel. E vizsgálathoz a Mátra Múzeum is csatlakozott, hiszen gyűjteményeiben nem csak a Mátra élővilágát reprezentáló anyagok vannak, hanem távoli kontinensekről is vannak gyűjtések. A vitrinben tehát a Mátra Múzeum gyűjteményében fellelhető alkoholos preparátumok kerültek.

A második esettanulmány a ragadozómadarakat, mint környezeti indikátorokat mutatja be. A ragadozómadarak zsákmányállataikat a táplálékpiramis alacsonyabb szintjeiről ejtik el. A környezetbe jutó szennyezőanyagok a nehézfémek a piramis szintjein felfele haladva egyre dúsulnak, végül a ragadozók testében koncentrálnak a legnagyobb mértékben. A múzeumi példányok vizsgálata történeti léptékben képes megmutatni, hogy a szennyezőanyagok mennyisége hogyan növekedett a környezetükben, és milyen törvényszerűségek mentén zajlott a folyamat. Ezek az adatok fontos adalékként használhatók a környezetünk szennyezőanyag-terhelésének hosszú távú monitorozásához. A tábló képei, ábrái táblázatai ezeket az eredményeket teszik „láthatóvá és érzékelhetővé”. A Mátra Múzeum ragadozómadár-gyűjteménye hazai, és különleges fajösszetételét tekintve, nemzetközi szinten is egyedülálló. Gazdagsága Dr. Solti Bélának, a Gerinces Gyűjtemény nyugalmazott kurátorának köszönhető. A tárlóba, a gyűjtemény bőrbe tömött kabasólyom és vörös vércse preparátumai kerültek.

III. egység – Óslénytani Gyűjtemény

Az Óslénytani Gyűjtemény gerincét a neves autodidakta kövületvadász, Legányi Ferenc gyűjteménye adja, aki több mint hat évtizeden keresztül gyűjtötte a Bükk és a Mátra ősmaradványait. A maradványok újra vizsgálatával olyan adatokat nyerhetünk, melyek felhasználásával pontos képet rajzolhatunk egy-egy terület évmilliókkal ezelőtti

arculatáról. AMátra Múzeumnak világhíres, a nemzetközi tudományos életben is magasrangú gyűjteménye, a paleobotanikai anyag, amelynek legkiemelkedőbb darabjai láthatók a vitrinekben.

Az Őslénytani Gyűjtemény legismertebb darabja a múzeum jelképévé vált mamut csontváz, mely 1949-ben Mátraderecskén került elő. Ez Magyarország első olyan mamutlelete, mely szinte teljes épségben megmaradt. A tablón képekkel jelenítettük meg a feltárást. Ehhez a kiállítási egységhez kapcsolódik egy AIO PC-n futtatható játék. A képernyőn a mamut feltárási képe látható. A képre kattintva, új oldalon, a mamut „Bruno” múzeumi kiállítási összerakásáról készült képek jelennek meg, össze-vissza kirakva. A látogató feladata, hogy puzzle módon rakja sorrendbe a képeket, s ezáltal „építse fel” a mamut csontvázat. Ha helyes sorrendbe kerültek a képek, automatikusan megjelenik a mamut mai képe az aulában. Ezt követően újra kezdődik a játék.

Egy következő tablón, szintén a „mire jók a múzeumi gyűjtemények?” kérdésre válaszolva a „csigahőmérővel” ismerkedhetett a látogató. Az ábrák segítségével a mészvázak magassági és szélességi adatai és az átlaghőmérséklet közti kapcsolat válik érthetőbbé. A holocén klímaváltozások ismerete segít megértenünk a jelenlegi klímaváltozás okait is. A tabló melletti tárlóban 2 gyűjteményi fiók, benne a témához kapcsolódó példányokkal.

IV. egység – Malakológiai Gyűjtemény

A Malakológiai Gyűjtemény egésze európai mércével mérve sem elhanyagolható. A százezres nagyságú gyűjtemény sokrétűségét egy fekvő tárlóban mutattuk be.

V. egység - Herbárium

Az 1970-es évektől kezdődően a Mátra Múzeum feladatként kapta az Északi-középhegység flórájának, faunájának kutatását. Évente 30-35 kutató vett részt a munkában, különböző múzeumok szakdolgozói, tudományos intézmények kutatói. E komplex kutatáson belül került sor a Mátra hegységhez szorosan kapcsolódó, Gyöngyös város ÉK-i részén emelkedő Sár-hegy természeti képét feltáráására. A Sár-hegy elsősorban növénytanilag értékeiről ismert. Mintegy 21 védett növényfaj találja meg élőhelyét a területen. Déli lejtőin alföldi éghajlati hatás következtében mediterrán, szubmediterrán növényfajok fordulnak elő. Jellemző növénytársulásai a pusztagyepék, sztyepprétek.

A tárlóban elhelyezett régi gyűjtőlapok bemutatásával ismertetjük meg a látogatót közvetlen környezete védett növényeivel.

VI. egység – Egykori és mai munkatársak

A múzeum eddigi dolgozóinak, muzeológusainak és gyűjteménykezelőinek fotója került a falra. Ehhez kapcsolódva, a két teremrészt összekapcsoló elemként, a fal mellé beállított TV-n a régi dolgozókkal és látogatókkal készített beszélgetések futnak, amelyben a múzeum

megalakulására, az egykori gyűjtőmunkára, a régi kiállításokra, a régi rendezvényekre emlékeznek a megkérdezettek.

VII. egység – Történeti Gyűjtemény

Az 1957-ben létrejött Mátra Múzeum egyik meghatározó gyűjteménye a Történeti Gyűjtemény volt, amely napjainkig is elsősorban Gyöngyös város és közvetlen környéke tárgyi, képi és írásos emlékeit gyűjti és őrzi. Legkorábbi darabjai az 1887-ben megnyílt múzeum fennmaradt gyűjteményéből származnak, melyeket 1957-ben a városi tanács adott át. A Történeti Gyűjteményt bemutató egységünkben a 30-as évekbe, nagyanyáink, dédszüleink világába röpítjük a látogatót a tárgyak, fotók, plakátok segítségével.

A vitrinekben használati tárgyak, az asztali vitrinben korabeli pénzek kerültek bemutatásra. Ennek az egységnek a fő eleme egy enteriőr, amely egy 1930-as évek beli konyhát elevenít meg. Központi elemei az egykori gyöngyösi Munkásotthon bútorai. Az 1957-es nyitást követően ez volt a Mátra Múzeum által gyűjtött első nagyobb történeti egység – ezért is esett rá a választásunk e múltidéző tárlat megrendezésekor. A látogatók számára a konyhaasztalra kitettünk egy „recept-könyvet”, arra buzdítva őket, hogy írják le szüleik, nagyszüleik legfinomabb ételeinek receptjeit.

A történeti gyűjtemény meghatározó részét képezi a vadászattörténeti egység. A Mátra Múzeumban hosszú évtizedek óta folyt a vadászattörténet tárgyainak, trófeáinak gyűjtése. Az intézmény volt igazgatója, Dr. Nagy Gyula elindított egy mozgalmat „Mindenki egy tárgyat a vadászati múzeumnak” címmel, hogy összegyűjtsék és megmentésék a vadászat pusztuló emlékeit, kallódó tárgyi eszközeit, hagyományait. A mozgalom az egész országra kiterjedt. A tárlóban is megjelenő értékes relikviák - régi vadászati eszközök, felszerelések, használati tárgyak, dokumentációs anyagok, szakkönyvek, képző- és iparművészeti alkotások - a régmúlt vadászatát reprezentálják. Rácsra függesztve aranyérmes, vagy ismert emberekhez tartozó trófeák jelentek meg.

VIII. egység - Rovargyűjtemény

A rovargyűjtemény alapítása Jablonkay József nevéhez fűződik, aki 1963. július 1-én az egri Dobó István Vármúzeumba került, mint lepkész entomológus. Átvette a Reskovits Miklós adományából és Kmetty Rezső hagyatékából származó 8700 darabból álló vegyes rovaranyagot és megmentette a pusztulástól Kempelen Radó 19. századi lepke és bogárgyűjteményét. Fáradhatatlan gyűjtő és preparáló munkásságának eredménye a múzeumba került, több mint 100 ezres példányszámú rovaranyag. A gyűjtemény jelenleg két fő részből áll. Az egyik a rovarfiókokban tárolt „száraz” anyag, amely több mint 260 ezer példányt tartalmaz, a másik pedig az alkoholos anyag, amely 10 ezer darab feletti fiola számú. A tablón képek, diagramok segítségével kaphat képet a látogató e sokrétű gyűjteményről. A falra függesztett rovardobozok az elhelyezés módját, a tárlóban látható preparátumok pedig a

megőrzés mikéntjét is megmutatják. E kiállítási egység egyik érdekessége az az enteriőr, amely a terepen történő rovargyűjtés eszközeit vonultatja fel.

IX. egység – Közművelődés és múzeumpedagógia

A Mátra Múzeum évente több ezer gyereket fogad, részben kézműves foglalkozásokon, részben múzeumpedagógiai órákon. A felső sínekről, különböző hosszúságú damilról, átlósan belógatva a látogatók feje fölé az elmúlt 7 év kézműves alkotásait tettük. Az ablak melletti asztalon a vállalkozó kedvűek, az odakészített alapanyagokból és leírásokból önállóan kézműveskedhetnek. A falra függesztett 250x350 cm-es molinón csaknem 100 db színes, a közművelődési rendezvényeken, múzeumpedagógiai órákon készült fotók felhasználásával a múzeum logója jelenik meg. Mellette hatszögletű forgó, rajta 15 db A4-es tablóval, a gyerekfoglalkozásokról. A földön játszószőnyeg a családi napokon, rendezvényeken is használt játékokkal. Szintén damilra függesztve, lapozható formában jelentek meg a foglalkoztató füzetek.

Nagy sikert aratott a kiállítás záró játéka, a „varázskocka”, aminek 27 db 10x10 cm-es oldalú kockáin minden gyűjtemény egy-egy jeles darabjának, valamint a kastély, a kert, és a pálmaház képeinek részletét rejtettük el, aminek összeforgatásával a teljes kép kirakható.

Megnyitó:

A „Gyűjtők és gyűjtemények” című időszaki kiállítás megnyitójára 2017. szeptember 23-án, 14 órakor került sor, kb. 70 érdeklődő részvételével.

A megnyitóbeszédet Dr. Medzihradszky Zsófia, az MTM általános főigazgató-helyettese tartotta. A megnyitón megjelent Dr. Víg Annamária, az EMMI Múzeumi Főosztályának vezetője és Dr. Korsós Zoltán, az MTM főigazgatója is. Részt vettek a helyi sajtó és média képviselői.

Szakmai beszámoló megtekinthető:..... az alábbi honlapcímen: <http://www.nhmus.hu/>

Pedagógiai program megvalósítása esetén a program rövid leírása, a célkitűzések megvalósításának értékelése a célcsoportok szempontjából, foglalkozás időpontja, helye, résztvevők száma:

Az általános és középiskolai oktatásban fontos szerepet kapnak a természettudományos ismeretek, a természetvédelem, környezetvédelem jelentősége. Ezen ismeretek átadása elsősorban tanórán kívüli tevékenységek keretében történik, gyakran a teljes család bevonásával. Ehhez az alapvetéshez csatlakozott a kiállításához kapcsolódó közművelődési és pedagógiai program, melynek tartalma a múzeum gyűjteményeihez, ezen keresztül a Mátra földrajzához, geológiai hátteréhez és a vidék élővilágának változásához kötődött.

A megvalósított programok célközönsége a gyöngyösi lakosság, azon belül a kisgyermekes családok voltak.

A csökkentett pályázati forrás miatt azonban a tervezett programok egy részét tudtuk csak megvalósítani.

Megvalósított foglalkozások:

1. Tettén ért tudomány

– rovarpreparálás bemutató

időpont: 2017. 09. 23.

látogatószám: 1731 fő

2. Pincétől a padlásig

– rendkívüli tárlatvezetés az időszak kiállításban és a múzeum gyűjteményeiben szervezett csoportoknak

időpont: 2017. 10. 27.

Gyöngyös, 2017. február 16.

Fotódokumentáció

A kiállítás és annak megnyitója:

A születésnap tortája

A kiállításhoz kapcsolódó nyílt nap képei

A rendezvény meghívója

Emléktárgyak a látogatók számára

kitűző

csuklópánt